

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 OSLO

Att: Rune Bildeng

Deres ref: 16/6830-1

Vår ref: 2016/1748

Bergen 09.02.2017

Arkivnr. 323

Løpenr: 3457/2017

HØRINGSSVAR - FORSLAG TIL STRATEGI MOT RØMMING FRA AKVAKULTUR

Fiskeridirektoratet har bedt om innspill til forslag til nasjonal strategi mot rømming fra akvakultur. Strategidokumentet gir en beskrivelse av utvikling over tid med hensyn på rømming fra akvakultur, og en tilstandsbeskrivelse pr. i dag. Forslaget til strategi legger stor vekt på å oppnå økt risikoforståelse hos aktørene i industrien, og framhever at dette er spesielt viktig i forbindelse med implementering av nye tekniske løsninger. Det angis at strategiens mål er at genetisk påvirkning fra rømming av oppdrettsfisk ikke skal forekomme og at dette skal oppnås gjennom rømmingssikker utforming av oppdrettsanlegg, og ved at det skal settes inn tiltak ved eventuell rømming som hindrer genetisk interaksjon med ville bestander.

Havforskningsinstituttet koordinerer det nasjonale overvåkningsprogrammet for rømt laks som ble etablert i 2014 på oppdrag fra Fiskeridirektoratet. Overvåkningsprogrammet bygger på tidligere overvåkningsaktiviteter utført i hovedsak av NINA og Rådgivende Biologer as, og har økt omfanget av overvåkningsaktiviteten og har hatt som ambisjon å utvikle kvalitetssikret og standardisert metodikk innenfor ulike metoder for overvåkning av rømt laks. Antallet elver som overvåkes for innslag av rømt laks er økt til 165 for sesongen 2015.

Resultatene fra overvåkningsprogrammet, sammenholdt med tidligere overvåkningsdata, viser at innslaget av rømt laks har vært relativt lavt i sportsfiskesesongen de siste årene og at andelen rømt laks i høstundersøkelsene også er redusert i forhold til innslaget som ble registrert på 1990-tallet, til tross for at produksjonen av oppdrettsfisk har økt kraftig i perioden. Slik sett, ser det ut til at tiltak for å redusere risiko for rømming har hatt en effekt og har medført at en lavere andel av fisk som står i merd rømmer. Registreringene i overvåkningsprogrammet viser imidlertid at innslaget av rømt laks i gytesesongen fortsatt er høyere enn tiltaksrensere i mange elver og at det er behov for ytterligere tiltak for å redusere rømming. Dette bekreftes også av genetiske undersøkelser av innkryssing av rømt laks i ville laksebestander utført av Havforskningsinstituttet og NINA. Vitenskapelig Råd for Lakseforvaltning publiserte i 2016 en klassifisering av 104 laksebestander etter kvalitetsnorm for norsk villaks, og fant at tilstanden var god/svært god i kun 23 av de vurderte bestandene. Årsaken til at mange av bestandene fikk en lavere klassifisering var i mange tilfeller at det hadde skjedd innkryssing av rømt oppdrettslaks i bestandene. Kun ca en tredjedel av bestandene hadde ikke spor av innkryssing av rømt laks.

Innkryssing av rømt oppdrettslaks i ville bestander kan være en mer alvorlig trussel mot bestandenes langsiktige overlevelse og produksjonsevne enn andre trusler som f.eks. lakselus og infeksjonssykdommer, selv om kunnskapen om det siste er begrenset foreløpig. Mens andre trusler har en umiddelbar effekt i form av økt dødelighet, som forsvinner dersom trusselen fjernes, vil effektene av innkryssing kunne påvirke gjennom mange generasjoner. Dersom antall fisk som rømmer, og andelen rømt fisk i gytebestandene

oppretholdes på dagens nivå, kan bestandenes genetiske egenart gradvis gå tapt, og genetisk biodiversitet i norsk villaks vil kunne bli redusert. I et langsiktig perspektiv, med forventede klimatiske endringer er det å sikre biodiversitet i bestandene en av de viktigste faktorene i langsiktig forvaltning av ville bestander.

Den foreslåtte strategien fokuserer på kunnskapsoppbygging i forvaltning og næring, erfaringsutveksling og utvikling av risikoforståelse og risikokultur. Dette er viktig, og vil kunne redusere risiko for uønskede og uforutsette hendelser som medfører rømming av fisk fra anleggene.

Med en ambisjon og forventning om videre vekst i næringen er det imidlertid grunn til å spørre om disse tiltakene er nok for å redusere rømming til et nivå hvor målsetningen om å unngå genetisk påvirkning på ville bestander oppnås. På tross av igangsatte aktiviteter med uttak av rømt fisk i vassdrag med høyt innslag av rømt laks vil påvirkningen fortsette dersom ikke rømmingen reduseres betraktelig i forhold til dagens nivå. Uttak i regi av OURO skjer i hovedsak i vassdrag hvor det i foregående sesong har vært påvist mye rømt laks. Skaden kan derfor allerede ha skjedd før tiltakene settes inn, noe som vil gi redusert effekt av tiltaket. Vi anser forslaget om et prøveprosjekt med merking av oppdrettslaks i en region med mye rømming som positivt. Dersom rømt laks er lett gjenkjennelig vil den lettere kunne tas ut av vassdraget før gyting. Tiltaket må imidlertid vurderes ut fra en totalvurdering opp mot bla fiskevelferd hos oppdrettsfisken.

Fiskeridirektoratets analyser av årsaker til rømming slik det fremkommer i figurene 4 og 5, viser at det i økende grad er operasjonelle og strukturelle forhold som forårsaker rømming. Det blir her påpekt at det er gjennomgående at nytt utstyr gir en undervurdert risiko. I lys av Fiskeridirektoratets analyse, ambisjonsnivået for oppdrett og den betydelige satsingen på nye produksjonsformer med teknisk utstyr som i liten grad tidligere har vært testet, kan det være grunn til å vente rømmingsepisoder knyttet til selve teknologien eller til mangelfull driftserfaring med de nye produksjonsformene. Havforskningsinstituttet mener at man i forslaget til strategi mot rømming bør vurdere en utvikling mot en sikrere anlegg i sjø og drøfte hvordan videre teknisk utvikling kan bidra til mer rømmingssikre anlegg. Det synes rimelig usikkert om en videre økning i produksjonen med dagens teknologi og fisk i åpne merdsystemer vil kunne la seg kombinere med den nødvendige reduksjonen i antall rømt laks, selv med økt fokus på risikoforståelse og bedret sikkerhetskultur. I strategien bør det inkluderes et eget punkt som tydeligere reflekterer årsaksforholdene slik de fremkommer i figur 4 og 5. Et slikt punkt bør gjøre rede for hvordan man risikovurderer, kvalitetssikrer og typegodkjenner de nye produksjonsanleggene. I en strategi for rømming bør man også drøfte hvordan andre tiltak som bruk av steril laks kan avbøte skadevirkninger når fisk rømmer (F. eks. ved bruk av steril fisk). Strategien slik den foreligger, omfatter en del konkrete og gode tiltak. På noen områder, blant annet som gjelder den relative økningen i operative og strukturelle rømmingsårsaker og økende risiko knyttet til nye produksjonssystemer, bør strategien konkretiseres.

Vennlig hilsen

Geir Lasse Taranger
Forskningsdirektør

Kevin Glover
Faggrupeleder